

Ilona Ferková, 2010
Foto: Lukáš Houdek

Ilona Ferková

1956 (Rokycany, okres Plzeň)

Ilona Ferková pochází z početné rodiny, ve které zastávala velmi důležitou úlohu. Vzhledem k vážné nemoci otce ležela starost o obživu všech devíti členů rodiny na matce a Ilona ji již jako dospívající dívka musela zastat. Po ukončení základní školní docházky začala hned pracovat. Přesto na dětství v Rokycanech ráda vzpomíná, především pak na vyprávění svého tatínka a na pravidelná nedělní setkání Romů v romské vagonové kolonii v Rokycanech, kde se vyprávělo, hrálo, zpívalo.

V 80. letech založila na popud své maminky, vynikající zpěvačky, v rodných Rokycanech ženský pěvecký soubor *Amare neni* (Naše tety). Repertoár souboru tvořily výhradně staré romské písně, které se tradovaly v rodinách jeho členek. Ilona Ferková pro soubor mimo jiné textově dotvářela i některé staré nápěvy, jejichž původní texty už byly zapomenuty. Ty na jednom z koncertů zaujaly romistku Milenu Hübschmannovou, která Ilonu Ferkovou podpořila v další literární tvorbě.

V 90. letech pracovala Ilona Ferková jako koordinátorka speciální mateřské školy v Rokycanech, založené na individuálním přístupu k dětem a zaměřené na přípravu předškolních (romských i neromských) dětí. V roce 1999 emigrovala s celou rodinou do Velké Británie, odkud se po čtyřech a půl letech vrátila zpět do Rokycan. Zde v současné době žije a dále tvoří. V roce 1999 převzala jako předsedkyně občanského sdružení Asociace romských žen Rokycany poděkování Nadace dobré vůle, v rámci udělení Ceny Olgy Havlové.

Ilona Ferková píše výhradně povídky, jejichž náměty čerpá z vyprávění a osudů lidí, kteří žijí okolo ní. První knížka krátkých povídek jí vyšla v roce 1992 v romštině pod názvem *Mosarđa peske o dživipen anglo love* (Zkazila si život kvůli penězům), další práce vydala opět knižně, tentokrát dvojjazyčně v roce 1996 (*Čorde čhave / Ukradené děti*). Své povídky publikovala hojně i časopisecky. Většina jejich prvních povídek ze sbírky čerpá z tradice ústní slovesnosti a folklorních vyprávění tradovaných v jejím okolí, pozdější povídky ve sbírce *Čorde čhave / Ukradené děti* (1996) jsou již pevně zakotvené v realitě 70. a 80. let 20. století. Ztvárňují dilemata, před kterými romské rodiny v Česku stály v době, kdy docházelo v důsledku vývoje doby a prosazování státní politiky asimilace k dramatickým změnám v jejich životě. V povídkách publikovaných v antologii *Čalo vodi / Sytá duše* (2008) Ilona Ferková zpracovává svoje zážitky ze života v emigraci. Ilona Ferková se v roce 2010 zúčastnila projektu sdružení ROMEA *Šukar laviben le Romendar / Romové píší ...*, v jehož rámci na webových stránkách Romea.cz publikovala několik povídek ze série *Kaštankus / Kaštánek*.

Nikdy se mi ani náhodnou nesnilo, že bych mohla dál studovat. Byli jsme vychováni a udržováni v přesvědčení, že po základce půjdeme rovnou dělat – do továrny, jako uklízečky. O tom, co bychom rádi dělali, se doma vůbec nevedla řeč. Když se nás ptali ve škole, co budeme dělat po ní, řekla jsem: „Začnu pracovat.“ Učitelka se tomu smála a české děti taky. Pro mě to bylo jasné jako facta. V patnácti jsem šla dělat do továrny. Pak jsem myla nádoby. Pak jsem dělala na jatkách. Byla to hrůza. Proč dělám je jenom my tu nejhorší práci? Proč nemůžeme pracovat v kancelářích, ve školách? [...] Došlo mi, že se musíme učit, studovat. Ale naši rodiče nám v tom nijak nemohli pomoci. Moje maminka neuměla číst ani psát, tatínek jenom ve slovenštině. Chodil do školy jenom v zimě, protože v létě pásł husy. Byl ale chytrý a bystrý, takže se naučil číst a psát. Ale když jsem tyhle základy překonala, nemohl mi už nijak pomoci.

[D. Vaughan, Ilona Ferková – stories that capture Roma life in the Czech Republic today. <http://romove.radio.cz/en/clanek/20268> (12-12-2004)]

Já vám řeknu jednu příhodu. Když vyšla ta knížka [Čorde čhave / Ukradené děti, 1996], dala jsem ji přečíst své ředitelce ve škole. Přečetla si ji a řekla mi, že znala Romy jenom tak, že jsou to ti, co nechodí do práce, děti se jim potulují venku, že pijou, hrajou [na automatech]... Řekla mi: Já jsem neznala tu druhou stranu, až teď, když jsem si přečetla tvoji knihu, tak znám i druhou stranu [...] bolest, láska, všeho tam je. Život, jak jste žili, jak žijete, já jsem si to nikdy nedovedla představit, až jsem si to přečetla. Takže jsem pochopila i tu druhou stranu, že vy se taky bavíte jinak, že vy žijete jinak. Že jsme taky lidi, že nejsme zvířata, viš?

[I. Ferková, Chudlom te gondolfinel pal o romipen, kana me man zgejłom la Milenaha / Začala jsem uvažovat o romipen, když jsem se setkala s Milenou. In: Romano džaniben, ňilaj 2006, s. 314–315]

4 otázky

Jak důležitou součástí vašeho života literární tvorba je, co pro vás znamená? Když jsem byla malá a ve škole jsme četli úryvek z nějaké knížky, vždycky jsem si chtěla přečíst celou knihu. Jenže to nešlo. Rodiče by mi knihu nekoupili, nebylo u Romů zvykem knihy kupovat. Rádi ale vypravovali různé příběhy a já jejich vyprávění nadšeně poslouchala. Když jsem už byla starší, chodila jsem si knihy půjčovat do městské knihovny. Měla jsem moc ráda pohádky Boženy Němcové, ve kterých dobro vítězí nad zlem. Sama Němcová chodila po krajích a sbírala příběhy, které potom napsala. Myslím, že mě v tom hodně ovlivnila. Když jsem o mnoho let později začala sama psát, byly to stejně tak příběhy, jaké jsem slyšela v romských vyprávěních. Nemohla jsem věřit tomu, že se dá romsky psát. A o to víc jsem byla překvapená, když jsem romsky začala psát i já. Najednou jsem začala být na svůj jazyk pyšná. Psaní v mém mateřském jazyce mi dodávalo sebeúctu.

Kterou ze svých prací máte nejraději a proč?

Nejvíce se mi líbí povídka *Válček na nudle*. Je to pravdivý příběh rodiny, která v době, kdy se příběh odehrává, neměla šanci se dovolat spravedlnosti. Pykala za zločin, který se uměle vykonstruoval. A proto mi právě tento příběh uvízí hluboko v paměti.

Co byste chtěla vzkázat žákům a učitelům, kteří budou s vašimi texty pracovat?

Vzkázala bych jim, aby hlavně mluvili o Romech jako o lidech se svým vlastním jazykem, kulturou a osobitostí, tak jako je tomu u každého dalšího národa. Přála bych si, aby žáci měli zájem se o Romech, jejich historii a kultuře něco nového dozvědět.

Který moment, zážitek nebo událost byl pro vás další život stěžejní?

Nejdůležitější moment v mém životě bylo setkání s Milenou Hübschmannovou, docentkou z Karlovy univerzity. Ta mi ukázala k literární tvorbě v romštině cestu. Byla to právě ona, kdo mi řekl: „Piš tak, jak to vyprávíš!“ A já ji poslechla. Myslím, že tato událost byla v mém životě stěžejní.

Knihy:

Mosarda peske o dživipen anglo love (Zkazila si život kvůli penězům). Praha: Romaňi čhib, 1992.

Čorde čhave / Ukradené děti. Brno: Společenství Romů na Moravě, 1996.

Vybrané povídky:

Kalo, či parno / Černý, nebo bílý. In: *Romano džaniben* 4/2000, s. 40–58.

Vakeriben pal e Anglia / Povídky z Anglie. In: *Romano džaniben*, říjraj 2008, s. 221–229.

Kaštánek. In: PLAV – měsíčník pro světovou literaturu, 11/2011.

Použitá literatura:

Scénář k výstavě *Čalo vodi – Sytá duše: Romská literatura v ČR* (J. Kramářová, H. Sadílková), Muzeum romské kultury, Brno 20. 5.–15. 9. 2006.

I. Ferková: Chudlóm te gondofinel pal o romipen, kana me man zgejłom la Milenaha / Začala jsem uvažovat o romipen, když jsem se setkala s Milenou. In: *Romano džaniben*, říjraj 2006, s. 301–315.

M. Hübschmannová: Předmluva. In: *Čorde čhave / Ukradené děti*, Brno: SRNM, 1996.

I. Ferková: Duj lava pal mande / Pár slov o sobě. In: *Čorde čhave / Ukradené děti*, Brno: SRNM, 1996.

David Vaughan: Ilona Ferkova – stories that capture Roma life in the Czech Republic today. <http://romove.radio.cz/en/clanek/20268> [12-12-2004].